

KWARTALNIK NEOFILOLOGICZNY, LXX, 3/2023
DOI: 10.24425/kn.2023.146589

DANIEL DZIENISIEWICZ
(UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA, POZNAŃ)
ORCID: 0000-0003-0400-5143

TOPICS DISCUSSED IN INFORMATIVE AND REPORTING UTTERANCES IN POLISH POSTCARD MESSAGES

ABSTRACT

This article aims to analyze the subject matter of Polish informative and reporting utterances (IRUs) extracted from messages sent by postcard. In addition to analyzing the subject matter of IRUs, the article aims to formulate hypotheses about the reasons for discussing specific topics. In addition, the characteristic linguistic devices used in IRUs are described. The considerations show that the subject matter of IRUs is primarily shaped by the text patterns of postcard letters, the relationship of the interaction partners, and their gender.

KEYWORDS: postcards, informative and reporting utterances, Polish, sociolinguistics, language of men and women

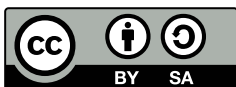
STRESZCZENIE

Przedmiotem artykułu jest analiza tematyczna polskojęzycznych wypowiedzi informacyjno-sprawozdawczych (WIS). Oprócz dokonania analizy tematyki WIS artykuł ma na celu postawienie hipotez dotyczących przyczyn poruszania określonych tematów. Ponadto opisane zostały charakterystyczne własności języka stosowanego w WIS. Przedstawione rozważania prowadzą do wniosku, że tematyka WIS kształtowana jest przez wzorce tekstowe listów pocztówkowych, relację łączącą partnerów oraz – w dużej mierze – ich płeć.

SŁOWA KLUCZOWE: karty pocztowe, wypowiedzi informacyjno-sprawozdawcze, język polski, socjolingwistyka, język kobiet i mężczyzn

INTRODUCTION

This article aims to analyze the subject matter of Polish informative and reporting utterances (hereinafter abbreviated as “IRU”) extracted from messages sent by postcard in the second half of the 20th century with a view to determining

Copyright © 2023. The Author. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are properly cited. The license allows for commercial use. If you remix, adapt, or build upon the material, you must license the modified material under identical terms.

which topics are most commonly discussed in this form of correspondence, what are the reasons for discussing them and what functions they perform.

IRUs, as defined by Eugeniusz Grodziński, are utterances that give information about physical, mental and other facts and phenomena, about present, past and future facts and perform a communicative function (Grodziński 1980: 5). The term derives from the concept of constative utterances, i.e., utterances that give information about the state of affairs in a specific world and are subject to a true-or-false test (Kułacka 2011: 82). Originally, constative utterances (also termed “constatives”) were so named by John L. Austin, who distinguished them from performatives (performative utterances). According to Austin, performatives do not describe facts, but create a new extralinguistic reality. Moreover, performative utterances cannot be characterized in terms of truth and falsity but in terms of effectiveness, that is, by determining whether an intended action was performed (Austin 1993: 550–560; on this subject see also: Grzegorzczkowska 1990: 84–86; Rogucki 2010: 123–124).

Influenced by criticism and self-reflection, Austin revised the theory of performatives, stating that every utterance is, in fact, performative, which led to the creation of the theory of speech acts (Grzegorzczkowska 1990: 85; cf. Szymura 1982: 196; Rogucki 2010: 124). However, some researchers later claimed that the division into performative and constative utterances was justified and could be defended (e.g., Grodziński 1980). Without elaborating on this matter, it needs to be underlined that various categories of speech acts that serve to inform about reality have also been proposed within the theory of speech acts. For instance, John R. Searle put forward the idea of representatives, i.e. speech acts which are used to inform the recipients about facts¹ (Searle 1975: 354–361). A similar category was introduced by Tabakowska (2001: 203–204) who proposed a class of informative speech acts, which include utterances that are intended to inform the recipients about something, to obtain information from them, as well as stating that the sender does not know about something. Despite the later development of Austin’s theory, we decided that in this article the term “informative and reporting utterances” will be used when referring to the examined language units as it best reflects the nature of the analyzed statements, which serve to report events and inform about facts.

As stated, the study’s objective is to analyze IRUs as a component of Polish messages sent by postcard in the second half of the 20th century. Since reporting utterances constitute the primary content of letters (cf. Kalkowska 1982: 46), it was decided to explore the subject matter of this vital text element, as well as considering the reasons for discussing specific topics and the functions performed by IRUs in postcard messages. In order to achieve these aims, more than 500 utterances were analyzed. The research material was collected by purchasing postcards from collectors via the Internet and in antique stores. The focus was on

¹ Kita (2005: 53) lists descriptions, statements and classifications as examples of representatives, claiming that they have a word-to-world direction of fit.

postcards sent in the post-war period (1945–2000) because of their relatively wide availability. The collected postcards were sent by different people (the senders do not recur in the research material) from different parts of Poland. The corpus includes various types of cards, such as picture postcards (approximately 70% of the material under study), greeting cards (12%), and messages resembling traditional letters whose main communicative aim is to inform the addressees about current events (18%). Unfortunately, it is difficult to balance the quantity of different types of cards due to the fact that IRUs are most often found in the texts sent by picture postcards and are primarily related to the senders' travel experiences (see below). It seems, however, that the number of greeting cards and letters is sufficient to draw reliable research conclusions. Efforts were also made to balance the number of messages written by women and men, with the result that the analyzed corpus includes approximately 300 woman-authored and 200 man-authored messages. Due to the indirect method of collecting data, information such as the senders' sex and their relations with the recipients was determined on the basis of the textual features of the messages, such as kinship terms (e.g., *mama*, *babcia*) and word forms (e.g., *byłem*, *pisalam*). The study, however, did not include information on the exact age of the interaction partners, their education level and social background, because in most cases it was impossible to determine these data solely on the basis of the examined texts².

An issue that requires a broader discussion is the genre heterogeneity of the analyzed textual material as IRUs were extracted from 1) messages sent on greeting cards, 2) messages sent on picture postcards from holiday trips, whose primary communicative purpose was greeting, and 3) messages resembling traditional letters in which IRUs constituted a central component. It is worthwhile to briefly characterize these types of texts. The messages sent by greeting cards usually include good wishes and are rarely accompanied by other speech acts. Occasionally, information about current events in the life of the senders, information related to the communication of the interaction partners and information regarding other people (friends, family members) can be found in this group of texts, e.g.:

Zdrowych, Wesołych Świąt Bożego Narodzenia oraz Szczęśliwego Nowego Roku życzą
Bożena, Józef oraz Jarek.

Ta kartka jest dla Genki, piszę na twój adres, bo nie znam jej nr mieszkania. Genka,
przepraszam, że piszę na Henia adres. Bożena³

² It should be noted that this study is part of a series of analyses on the form, content, pragmatics, and functions of the components of postcard texts, such as speech acts of thanking, apology, and forms of address (cf., e.g., Dzienisiewicz 2021, 2022a, 2022b).

³ All citations retain their original spelling and punctuation. The speech acts included in the above message can be identified as those of wishing and apologizing (expressives), only the fragment *Ta kartka jest dla Genki, piszę na twój adres, bo nie znam jej nr mieszkania* qualifies as an IRU.

The messages resembling traditional letters usually include reports on current events in the lives of the senders and addressees, information on other people, hobbies, work-related matters, etc., e.g.:

Dziś (6.IV) wróciłem ze szpitala! Czuję się dobrze. Oczekuję rzecz jasna na gruntowną poprawę. Serdecznie dziękuję za sprawne załatwienie mojej pracy! Sądziłem, że będą z tym trudności! Jesteś tu zawsze serdecznie oczekiwany! Henryk

The main textual component of picture postcards are greetings, followed by travel reports. These messages may also be accompanied by information on the senders' future plans or information related to the communication between the partners, e.g. regarding the sender's address or previously sent letters, e.g.:

Przesyłamy pozdrowienia z Zakopanego, w którym przebywamy od poniedziałku. **Mamy ładny pokój, ale w prywatnym domku. Jadamy w innym po przeciwnej stronie ulicy. Pogoda wspaniała – słońce i ciepło. Korzystamy zwiedzając Zakopane i wszystkie osobliwości.**

Władek, Krystyna i Dorotka

In this study, all of the above-mentioned types of messages are identified as “subgenres” of postcard texts, which are characterized by different text patterns resulting from different communicative purposes⁴.

We hope that examining IRUs will contribute to a better understanding of topics characteristic of short epistolary texts in the time frame under study (the period of the People's Republic of Poland and the beginning of the Third Polish Republic). As mentioned earlier, another purpose of the analysis is to formulate hypotheses regarding the reasons for discussing certain topics based on references to psychological and linguistic factors (concerning biolect and/or style) which are related to the gender of the interaction partners⁵ as preliminary observation of the utterances in question leads to the conclusion that the above-mentioned aspects significantly impact their content.

⁴ The concept of “genre” is understood here as “a culturally and historically shaped and socially defined way of linguistic communication; a text organization pattern” (Gajda 1993: 245; unless stated otherwise, all quotes translated from Polish were translated by the author). We also adopt the following definition of “text pattern”, which claims that it is “a conceptual scheme of a text” which “(...) becomes a norm for communication of senders and recipients, and serves as a guideline for both sides of social communication” (Niebrzegowska-Bartmińska 2007: 104). From the formal point of view, text patterns include, among others, syntax, headings, and lexical choices which are typical of a certain genre.

⁵ For detailed considerations on the use of the terms “biolect” and “style” in relation to the language of women and men, see: Handke (1990: 5); Handke (1994: 19–20); cf. Kloch (2000: 154). An extensive account of the state of research on the language (style) of women and men is given in Kasperczak (2004).

SUBJECT MATTER OF INFORMATIVE AND REPORTING UTTERANCES

In the course of the analysis six thematic categories were distinguished. Below, a description of each category is given.

TRAVEL REPORTS

Travel reports are the most common type of IRU in Polish messages which comprise as much as 51.3% of the texts under study. The most numerous are reports from vacation trips, summer camps, and winter camps (38.1%). These messages are characterized by repetitive topics, usually limited to such issues as the weather at the holiday destination, travel, attractions, company, health, and food. Travel reports are predominantly written by adults and addressed to family members, while accounts of trips addressed to friends and co-workers are less common. This category also comprises texts written by children staying at winter and summer camps. See, e.g., *Na zimowisku jest fajnie. Są przyjemni wychowawcy. Posiłki smaczne. Lecz jednak jeszcze nie ma śniegu* (a girl to her parents); *Towarzyszy nam deszcz, słońce, nawet grad, ale w schronisku u Krzeptowskich smak szarlotki uwieńczył nasze zmagania z aurą* (girls to a friend from a travelers' club); *Pogoda w dalszym ciągu jest bardzo ładna. Wczoraj o godz. 20.00 byliśmy na Festiwalu Piosenki Żołnierskiej⁶. Bardzo się nam podobało. Transmitowano przez telewizję. Zakończyło się o godzinie 23.15* (children to their father); *Kajak już oddaliśmy, wczoraj objeździliśmy połowę Gdańska, dziś smażymy się w słońcu na Helu. Jest pięknie, morze jest spokojne, tylko mewy krzyczą* (a woman to her family); *Już od trzech tygodni przebywamy nad morzem. Pogoda wyjątkowo nam dopisała. Woda w morzu ciepła jak „zupa”. Wszyscy czujemy się dobrze* (a woman to a relative); *Pogoda dopisuje. Apetyt także. Już cztery razy wystawiałam swoje białe cialko na słońce. Plaża załadowana, takich rozmiarów ludzie jak ja nie mogą znaleźć wolnego miejsca na niej* (a woman to a group of co-workers); *Donosimy Wam niniejszym że piasek jest czyściutki, mięciutki, a czasem parzy w bosc stópki. A morze szumi, szumi, cuci nerwy poszarpane współpracą z „takimi różnymi”. Po niebie chmurki się ganiają. W lesie rosną jagody. A las pachnie niczym szyszki do kąpielii* (a woman to a group of friends); *Cóż mogę napisać. Morze, morze i jeszcze raz morze! Jest cudownie. Nie mogę się doczekać kiedy będę mogła oglądać zachód słońca, bo jak narazie brak pogody. Mam fajne towarzystwo i jest b. wesoło* (a woman to her family); *Dużo chodzimy i zażywamy morskiego powietrza. Jest fajnie przytyliśmy już po 5 kg,*

⁶ It is worthwhile to note that IRUs are also a testimony to the communist era and reflect a certain model of the world present in the minds of language users. For instance, the author of the above utterance informs about their participation in the Soldiers' Song Festival in Kołobrzeg which was organized in the years 1967–1989 by the Main Political Board of the Polish People's Army.

gospodyni nasza dba o to (a woman to her family); *Pogoda piękna, wycieczki wspaniałe* (wczoraj byliśmy na Czerwonych Wierchach przez Uplaz – wejście karkołomne na Przysłop Miętusi), *mieszkanie wygodne, samo Zakopane zatłoczone i śmierdzące!* (two women to a friend); *Bardzo Ci zazdrościmy bo ty teraz jeździsz sobie na nartach, a my chodzimy krok w krok za Grubą* (a Gruba za nami). *Opowiem Ci wszystko w budzie, a teraz chcemy Ci tylko powiedzieć, że takiej wycieczki jeszcze nie było, a wycieczka jest naprawdę tragiczna. Spałyśmy w jednym pokoju z Grubą* (girls of school age to a classmate); *Właśnie odpoczywam w parku po podróży. Park pełen jest pięknych ptaków co zauważyłem gdy narobiły na mnie z lotu bądź też z pięknych drzew rosnących wokół. Podróż miałem na ogół dobrą, szkoda tylko, że złamali mi 2 żebra, lewą rękę i odbili prawe płuco. Jestem trochę głodny, bo mija 3 dzień jak odpoczywam sobie tutaj po podróży, a zostały mi tylko landrynki, bo kanapki ukradli mi razem z plecakiem. Ale to było jeszcze w Łodzi. Jeszcze trochę odpocznę i za chwilę się tutaj rozejrzę. Może nawet wślizgnę się do Panoramy Raclawickiej* (a boy to his mother). Basing on the analysis of the examples cited, it can be concluded that women relatively often use adjectives and diminutive forms (e.g., *białe ciałko; piasek jest czyściutki i mięciutki; Po niebie chmurki się ganiają*), similes (e.g., *las pachnie niczym szyszki do kąpieli*), and expressive adverbs (e.g., *Jest cudownie*). These stylistic devices perform an expressive function by creating a vivid image of the places described and their positive evaluation⁷. In man-authored texts, diminutives and expressive adjectives are found only occasionally, e.g., *Jestem w czwartym dniu pobytu, dopiero pogoda się nieco poprawiła i przeziiera słończko; Pogoda jest zmienna, widoki piękne*. In the messages written by women, negatively charged words, mostly adjectives, are also relatively common (e.g. [...] *samo Zakopane zatłoczone i śmierdzące!*) and pronouns (e.g., [...] *nerwy poszarpane współpracę z „takimi różnymi”*)⁸. Conversely, negative judgments are less common in the texts written by men and are not expressed as bluntly as in the case of woman authored messages, e.g., *Pilem wodę zdrojową – jest bardzo niesmaczna*. Furthermore, in the texts written by both females and males, humorous utterances are found, e.g., *Jest fajnie, przytyliśmy już po 5 kg, gospodyni nasza dba o to; Podróż miałem na ogół dobrą, szkoda tylko, że złamali mi 2 żebra, lewą rękę i odbili prawe płuco*. Unlike women, men prefer concise descriptions and do not express emotions, limiting themselves to providing information. See, e.g., *Pogoda jest pochmurna. Na morzu duże fale które wdzierają się na plażę. Na plaży zimno; Jedzenie dobre, towarzystwo znośne, mieszkanie nie najlepsze; Pogoda jest ładna, słońce świeci, ale za chmurami*. Another characteristic feature of men's writing is a tendency to describe objects and activities rather than people⁹, e.g., *Jestem teraz w Krakowie na wycieczce. Zwiedziliśmy Wawel, Katedrę*

⁷ On the expression characteristic of the language of women, see: Handke (1994).

⁸ For more details on women's negative linguistic expression, see: Handke (1990: 17–18); cf. Kloch (2000: 155).

⁹ On male focus on objects, see: Walesa (2014: 47, 49).

trochę innych zabytków oraz Hutę im. Lenina¹⁰; Ta perła renesansu zasługuje na większe zainteresowanie naszej społeczności; Ubiegły tydzień stał pod znakiem chmur, deszczu i wiatru. Utrudniło to znacznie, a częściowo wręcz uniemożliwiło przeprowadzenie Spartakiady Międzokolonijnej. Byliśmy w Sławnie i w Słowińskim Parku Narodowym; Grzybów bardzo dużo, z pogodą słabo. Bardzo słabo również z rybami. Praktycznie do dziś nic nie złowiliśmy. It is also worth noting that men sometimes comment on the physical attractiveness of the women they met, e.g., *Radek fajne miasto ale mało pańienek, niema jak Tomaszów; Rozejrzałem się za babkami. Wg mojego gustu to nic specjalnego.*

A less numerous group of IRUs consists of accounts of stays in sanatoria (8.4%). These messages are usually written by elderly people who discuss such topics as the weather, roommates, and details of medical treatments, e.g., *Czekamy na pogodę, ale wypoczywamy, bo bardzo byłam wypompowana umysłowo i fizycznie. Tu biorę solankę i suchy masaż co drugi dzień. Powietrze jest wspaniałe, a ważne to, że nic nie muszą robić, lenistwo w całej pełni* (a woman to her family); *U nas pogoda piękna, mam dużo zabiegów tak że brak mi czasu. Jest nas cztery w pokoju, 3 nauczycielki i ja. Dobrze między nimi się czuję [...]* (a woman to her children); *Szybko wracam do zdrowia. Z zabiegów mam 4-komorówkę, parafinę, kąpiel solankową, masaż kręgosłupa, inhalację* (a man to his family); *Mam dwa zabiegi dziennie. Najlepszy masaż wodny. Towarzystwo nieciekawe. Dużo spaceruję i czytam* (a man to a friend); *Przebywam od 10.9 – 3.10 w sanatorium „Wistom”. Budynek nowy, lecz skromny ale czysty. Mieszkam przy morzu i niedaleko las* (a man to a friend). One letter contains an utterance expressing dissatisfaction with the conditions in the sanatorium: *Wyjeżdżałam do Kołobrzegu z myślą, że jadę do luksusowego sanatorium, ale niestety to tylko fałszywa reklama, tu jest wszystko bardzo prymitywne* (a woman to a friend). However, texts expressing satisfaction with the stay are greater in number, e.g., *Już jestem w Ciechocinku. Będę miała moc zabiegów. Inhalacje na gardło, solanki, masaże, nabłyski, zastrzyki na serce. Piękne otoczenie, moc kwiatów i rozrywek. Utrzymanie fantastyczne. Luxus nie bywały. Wróć odmłodzona¹¹* (a woman to her family). There are also cases where a concise utterance supplies information about a stay in a sanatorium but does not describe the conditions, e.g., *Jestem w sanatorium; Jestem tu z mężem w Iwoniczu*. Similarly to the previous category, reports of this type are addressed mainly to the senders' family members or friends. As the examples above show, there are numerous cases of expressive value judgments, which are characteristic of women's utterances. On the contrary, men tend to limit their messages to informing about the course of treatment, the weather and the conditions of a stay in a sanatorium, and they rarely

¹⁰ *Huta im. Lenina* is the name of a metallurgical plant in Krakow which operated during the communist period. The name used in the Polish People's Republic was given in honor of Vladimir Lenin and reflected the political tendencies prevailing in Poland at that time. Currently, the plant is called *ArcelorMittal Poland Oddział w Krakowie*.

¹¹ It is worth noting that this message, as well as some of the utterances cited earlier, contain short sentences which are typical of everyday spoken language.

express emotions. An exception is the following message regarding the stay and the landscape, which includes examples of expressive adjectives: *Krajobraz, sanatorium – wspaniałe. Zbyt ostre jak na początek powietrze. Nie zdążyłem jeszcze rozpoznać się, choć wiem że będę miał zbyt dużo wolnego czasu zwłaszcza po południu i wieczorami.* An ironic statement concerning the conditions of the stay is made once by referring to the image on the obverse of the postcard: *Takiej pogody i możliwości jak na odwrocie w tej dziurze nie ma, ale mimo niepewnej pogody samopoczucie dobre.* As is the case with travel reports, man-authored messages occasionally include comments regarding the women staying in sanatoria: *Mam pokój 3-osob. Towarzystwo dobre. Kobiетки wspaniałe. Pogoda w kratkę. Opieka lekarska dobra.*

A few messages contain descriptions of students' life at a university (2.2%). All IRUs included in this group were addressed by students to either former high school teachers or immediate family members. The texts concern topics such as the inauguration of an academic year, examination sessions, timetables, and accommodation, e.g., *Dziś mieliśmy centralną inaugurację roku akademickiego i roku nauki polskiej. Właściwa inauguracja wydziałami będzie w poniedziałek. We wtorek już zajęcia. Rozkładu zajęć jeszcze nie mam. Później wszystko dokładnie opiszę. Na razie tęsknię trochę za domem i próbuję przyzwyczać się do nowego stylu życia. Mieszkam bardzo ładnie – 2 os pokój z łazienką w najlepszym akademiku U7. Sąsiadki jeszcze nie znam, bo wyjechała do domu (a girl to a former teacher); *Zajęć mamy b. dużo na razie nie ma mowy o skróceniu sesji, a pogoda wykańcza (a girl to her family); *U mnie nic się nie zmienia. Zaczęła się sesja egzaminacyjna. Z 17-tu do zaliczenia pozostało 7 (a man to a friend); *Egzaminy wszystkie zdałem nawet nadspodziewanie dobrze (a man to a friend).* Letters containing descriptions of university entrance exams were also distinguished. These messages are addressed to the senders' friends or, as in the case of the group discussed above, to high school teachers, cf., e.g., *Hanka! Zdałam i jestem przyjęta (a girl to a friend); *Od jutra będę już w Krakowie, mam trudności z akademikiem na m. wrzesień, bo nie złożyłem podania w czerwcu, ale mnie załatwią (a boy to a friend); *Egzaminy pozdawałem, lecz jeszcze nie wiem czy zostałem przyjęty. Jeśli chodzi o moich kolegów to wiem tylko że Rysiek Michalak wycofał się po matematyce (a boy to a former teacher).* In the texts addressed to teachers official forms of address are used (*Szanowna Pani*), whereas the messages addressed to friends and family members utilize diminutive forms of address and colloquial expressions (*Hanka!*; *mnie załatwią*; *wykańcza*).*****

Furthermore, some letters contain accounts of employee training. These IRUs include descriptions of places, weather, roommates, and leisure activities, e.g., *Jeden dzień szkolenia już minął. W Warszawie śniegu jest niewiele, ale mróz ładny. Autokar codziennie nas dowozi i odwozi. Dziś jedziemy do teatru Narodowego na sztukę „Namiestnik” (a man to his wife).* One message informs about a business trip but does not supply a detailed description of the stay: *Jak wiesz jestem tu na dwudniowym pobycie na Międzynarodowych Targach Poznańskich (a man to a friend).* A similar category is formed by texts which convey information about

attending a conference, e.g., *Jestem na konferencji sportowej w W-wie. W sobotę 14 II przejeżdżałam autobusem przez Tarnów do W-wy* (a woman to a friend).

Two letters written by men concern events of a religious nature: *Piękne były uroczystości z okazji Św. Maksymiliana Kolbe. [...] Często myślę o tej pięknej Ziemi i okolicznych miejscowościach; Od poniedziałku szedłem w pielgrzymce*. As can be seen, the former is an aesthetic reflection on the ceremony's setting, while the latter does not specify any details of the pilgrimage.

One message includes a description of working conditions in a remote location, e.g., *Przyjechałem na miejsce zdrowy, mieszkamy na prywatkach, mówią nam że będziemy tylko do wtorku ale my w to nie wiemy bo tu jest co najmniej na 40 dni roboty* (a laborer to an unidentified woman related to him). Noteworthy are spelling (*wieźmy*) and punctuation errors (missing commas before *bo* and *ale*), as well as colloquial words (*roboty, na prywatkach*), which give an indication of the laborer's low level of education. Another work-related message written by a man briefly informs about good working conditions: *Zajechałem szczęśliwie, pracuje mi się dobrze*.

Several utterances report on men's military service. In one of them, a husband shares his positive impressions of the military training with his wife: *Dziś mieliśmy trochę wolnego czasu. wczoraj prowadziłem (w warunkach terenowych na poligonie) czołg! Frajda była niezmiernie, a w ogóle jest bardzo fajnie*. In contrast, other messages mention the monotony of the service, e.g., *U mnie tylko to się zmieniło, że chodzę w mundurze, poza tym nic ciekawego, poprostu jestem w wojsku*.

INFORMATION ABOUT SENDERS' PLANS AND INTENTIONS

The next category is composed of utterances describing the senders' plans (14.3%). These IRUs are characteristic of messages sent by picture postcard and concern future travel plans, e.g., *W dniu 8.08. z Krakowa jadę do Warszawy; Za 2 tyg. kończę sanatorium i jadę do Gdańska; Właśnie dzisiaj stąd wyjeżdżamy do Łęborka; My wyjeżdżamy w lipcu, ale od którego jeszcze nie wiadomo do moich rodziców; Ja natomiast prawdopodobnie już w poniedziałek to jest 25.06.62 wypływam do Ameryki Północnej; 30 VII wracam do Warszawy*. The senders also convey information about planned medical treatment, e.g., *Tym razem jadę leczyć się komputerowo do Katowic, ale o tym napiszę pod koniec sierpnia*. Some messages express a desire to visit the recipients (e.g., *Przyjazdu mojego spodziewajcie się 26.06 w godzinach rannych; W najbliższych dniach wpadnę do ciebie; Chciałbym wpaść do pana 11 lub 12 bm; Przyjeżdżam 6 lipca 1970 r*), while others contain information concerning the planned date of return from a trip (e.g., *Wracam 21 V; My przyjedziemy 28 czerwca ok. południa expresem z W-wy*). One utterance concerns the intention to contact the addressee by phone: *Po powrocie zgłosimy się telefonicznie*. Most of the messages concerning the reviewed topics are written by both women and men addressing their relatives. In one case, the sender

shares her dilemmas related to the procedure of buying tickets: *W Krakowie będę we wtorek. Gdyby pogoda niedopisała to może pojedę do Gdyni, tylko powrotny bilet nie jest napisany z Gdyni i niewiem czy PKP będzie respektować. Jeżeli nie to muszę wykupić bilet z Koszalina.* The above message exemplifies an internal dialogue which is characteristic of a letter (cf. Kałkowska 1982: 11–13).

INFORMATION RELATED TO THE COMMUNICATION OF INTERACTION PARTNERS

The analyzed messages also include IRUs regarding communication between the interaction partners (13.9%). Examples of such utterances are found in the texts on both picture postcards and greeting cards. In most cases, information about the current address of the sender(s) is provided, e.g., *Nasz adres – Poronin, ul Lenina 62a; Mój adres: D G Państwowy Dom wczasów Dziecięcych „Cichy kącik” w Szczecinie, Lasek Arkoński, kolonie letnie z Jel. Góry.* Other messages discuss such issues as the senders' intentions to inform the recipients about certain issues (*Mam parę wiadomości Ci do przekazania, ale to przy okazji*), the senders' inability to contact the recipients (*Miałam do Ciebie przedzwonić, ale coś nie mogłam się dodzwonić; Próbowałam dzwonić do Ciebie wieczorem z domu, ale telefon w Busku nie odpowiadał*), and difficulties with sending parcels (*Malgosiu, nie mogłam posłać paczki, bo są duże trudności*). Utterances whose subject is communication with the addressees are found primarily in messages written by women¹². For instance, in one letter written by a girl, a grudge is expressed for failure to reply to a previous message: *Babciu, ciocia z wujkiem mówili, że ty nie dostałaś odemnie listu, przecierz pamiętałam o tobie, ale za to ja nie dostałam od was ani jednego listu.* Women's focus on communication may reflect a tendency to perceive social reality as a system of interpersonal relations, as well as a tendency to see the world in collective terms. The content of the analyzed letters confirms the observation that women attach great importance to close relationships with other people (cf. Wojciszke 2012: 16). In the light of research to date, these features are also manifested at the level of communication strategies, as women perceive language as a tool for creating bonds with others, unlike men, who focus on conveying information and establishing dominance (see: Oppermann, Weber 2000; cf. Kuźnicka 2008: 50; Kloch 2000: 149; Kaspercak 2004: 48).

¹² Only a few of the messages falling into this category were written by men. The man-authored utterances concern telephone - and letter contact as well as the sender's residence address. See: *Mój adres: ul. Nowa 3, pokój 1, 28 100 Busko-Zdrój; Mój adres i telefon. OWP Gowra, 43-460 Wisła, ul. Górnośląska 44, tel. 23-92; Próbowałam dzwonić do Ciebie wieczorem z domu ale telefon w Busku nie odpowiadał. Ciocia Basia dzwoniła do mnie do pracy we wtorek. Kartkę Twoją dostałem; Pisałem kartkę (polską) z Kopenhagi do Was, ale myślę że nie dotarła bo nie ma od Was żadnych wieści.*

INFORMATION CONCERNING CURRENT EVENTS IN SENDERS' LIVES

Information regarding current events in the life of the senders, usually sent from their places of permanent residence, is characteristic of messages sent on greeting cards and on cards resembling letters in which IRUs constitute a central component (10.6%). Such utterances cover many topics and are usually found in women's messages addressed to family members. Some of them discuss the health of the senders or their closest relatives, e.g., *Jestem zdrowy; U córki bez zmian, troszeczkę lepiej; Ja w dalszym ciągu czekam na Konstancin, badanie tomograficzne w porządku*. One letter reports the death of the sender's father: *Pod koniec kwietnia zmarł mój Tata*. In several messages, there is news of a lack of change or the good current situation of the senders, e.g., *U nas na razie nic nowego; U nas wszystko w porządku; U mnie nic się nie zmieniło; W domu wszystko po staremu*. Other utterances included in this group concern such topics as the start of an apprenticeship (*Mam od 16 do 30 V praktykę w domu*), the weather (*U nas zrobiła się zima od tamtej soboty, jest mrozek i śniegu sporo napadało; Miałam trudności z wjazdem do garażu (duże oblodzenie i koleina)*), a return from a trip (*Wróciłem w niedzielę wieczorem szczęśliwie. W Warszawie dwa ostatnie dni lało jak z cebra*), a visit to relatives (*Byłam u Cioci Mirki na Imieninach, ale wujka Leszka nie było. Było bardzo wesoło, bo cały czas bawiłam się z Asią i Basią i ich chomikiem*), shopping (*Kupiłam doniczkę chryzantem i światło*), vacation plans (*Wczoraj dostałam wymienione wczasy – jadę do Rumunii¹³*), and the acquisition of typewriter paper (*UDAŁO MI SIĘ ZDOBYĆ KILKA „PAPIERKÓW” DO PISANIA NA MASZYNI*). As the above overview shows, the subject matter of this type of IRUs is mainly related to everyday matters. Moreover, some senders complain about work fatigue and other difficulties: *Nie mogę się doczekać urlopu, jestem już zmęczona, bo coraz więcej pracy i pogoda nie sprzyja myśleniu; Ja pracuję dorywczo, ale jest trudniej. Z latami ubywa sił*. Negative feelings expressed in the texts written by women are consistent with the claim that women are more emotional and more likely to confide in other people (Wojciszke 2012: 16; on women's emotionality and sensitivity, cf., Moir, Jessel 1993; Kuźnicka 2008: 47; Zadykowicz 2012: 278). The content of the analyzed texts also corresponds to the observation regarding women's inclination to express negative feelings and a tendency to experience depression (cf. Kuehner 2003: 170; Maier *et al.* 1999; Wojciszke 2012: 16; Walesa 2014: 47–49). In contrast, the scarce man-authored messages falling into this category only briefly discuss such events as enrolling a child in school, contacting a friend and getting married, without further elaborating on them. See: *Szkołę Wiesiowi załatwiłem; z Kondradem się widziałem, pokazałem mu wszystko; 15.II.75r. miałem ślub. Bardzo skromne przyjęcie*.

¹³ The practice of "receiving" holiday trips from the workplace was common in the Polish People's Republic, since holidays were organized solely by state-run companies.

INFORMATION RELATED TO PEOPLE
 NOT INVOLVED IN THE INTERACTION

Some of the analyzed messages refer to people who are not directly participating in the exchange of postcards (2.9%). Such utterances are usually found on greeting cards and on cards resembling letters which are not related to any specific occasions. They include information about relatives staying abroad (*Był od niego list do Krystyny w W-wie jeszcze – zainstalował się już w Sudanie – gorąco osłabia ich, ale muszą przywyknąć, bo tak wymaga praca*), children's school problems (*Ja czuję się b. dobrze, gdyby nie kłopot z Iwonką. Nie wiem, czy wiesz, że zdała egzaminy, ale nie przyjęta z braku miejsc. Tadek miał pisać odwołanie. Co z tego wynikło, to nie wiem. Żał mi jej bo tyle nauki i się nie dostać¹⁴*), and the current situation of the sender's friends (*U Wilków bez zmiany. Stach robi przy łodzi. Renia ma troje wnuków – 2 dziewczynki i 1 chłopca, czuje się względnie, już kończy pracować*). Letters regarding other people's lives are sent mainly by women, and concern those with whom the senders have family and social relationships. It should again be noted that the prevalence of this topic in women's letters may reflect their inclination toward collective behavior and care for others, as well as a tendency to attach importance to interpersonal relationships (Wojciszke 2012: 16; Walesa 2014: 47). Man-authored messages including comments on people who are not involved in the interaction are scarce and laconic as they only mention the people who accompany the senders on their trips (*JESTEM TUTAJ Z GRZESIEM WRÓBLEWSKIM; Spotkałem tutaj jakiegoś Twojego kolegę z F.D.*) as well as the senders' co-workers (*Marian już nie pracuje, do tej pory się z nim nie widziałem. Dziś otrzymałem dopiero widokówkę – pracuje w Elektrowni w Jaworznie, po pierwszym będzie pracował w Skawinie k/Oświęcimia, ponieważ oni mają prace wyjazdową*).

OTHER

The group of other messages constitute 7% of the research material. Some letters describe the senders' hobbies, e.g., *Edmund, zbieram widokówki tylko adresowane do mnie, nie posiadam starych. Gdy będę miał, to wyślę w liście. Ale nasza wymiana może trwać. Ja będę wysyłać z Wrocławia lub z Wrocławskiego. A ty z Gdańska i okolicy. Posiadam 30 adresów korespondentów, z którym wymieniamy widokówki* (a male collector of postcards to a fellow male collector). The focus on postcards may reflect a typically male perception of the world in terms of objects (Walesa 2014: 47, 49), as well as a desire to provide information rather than build relationships with people (Oppermann, Weber 2000). In one letter, a man shares

¹⁴ In the Polish People's Republic, despite passing the exams, it was possible for candidates for studies not to be admitted into their desired major due to the priority treatment of young people from the working and peasant classes who received additional points for their background.

information about the price and application of varnish: *Jednocześnie zawiadamiam Was, że w Warszawie jutro w sklepach lakier plastikowy do parkietu w puszkach metalowych po 80 dkg. Puszka lakieru kosztuje 60 zł, natomiast 1 kg lakieru starcza na pokrycie 15 m² parkietu. Malować należy dwukrotnie.* The fact that a message with such content was written by a man may also indicate a typically male interest in objects and concentration on conveying information, as well as a tendency toward proving one's own competence (cf. Osior-Szot 2018: 174; Walesa 2014: 47). Other similar examples of man-authored texts include a message concerning the result of a football match (*Odpadliśmy z „Michałowicza” (remis z Tarnowem 0:0), w lidze MW juniorów wygramyśmy z Cracovią 4:3 i chyba mamy „majstra”*) and a message regarding the exchange of badges for pennants (*Za odznaki oferuje proporczyki OZPN-Tarnów, Nowy Sącz, Dukla Bańska B, Sławoj S-Bela, Traktor Oberzienthal, Beskid Nowy Sącz, Hutnik K, 60 lat Limanowii, Resowia 75 lat, Gwardia Wrocław, Poprad, Muszyna 45 lat Zelmeru, 60 lat Poloni Bytom rep Islandi i CSRS okolicznościowe, Partizan Bańska B, Start N S*). The male interest in objects is also evidenced by the information about the price of the house that the sender bought: *Przesyłam zdjęcie mego domu który kupiłem za 1.200 tys zł.* Finally, some messages written by men relate to work matters and are exchanged between co-workers, e.g., *Dla mnie osobiście termin zwrotu sprawozdania byłby obojętny, gdyby nie to, że przyrzekłem wysłać do Tomaszowa dla organizującego się Koła Absolwentów wykaz uczniów gimnazjum znajdujący się w tym sprawozdaniu.*

The results of the analysis are summarized in Table 1 below:

Table 1. Results of the analysis

Thematic category	Type of card in which it is found	Senders' sex	Commonly discussed topics	Percentage of all postcards examined (%)
Reports from vacation trips	picture postcards	men and women	weather, travel, company, attractions, impressions, health, food, monuments	38.1
Account of stays in sanatoria	picture postcards	men and women	weather, impressions, treatment, roommates	8.4
Descriptions of students' life at a university	picture postcards	men and women	inauguration of the academic year, exam session, timetables, accommodation	2.2

Thematic category	Type of card in which it is found	Senders' sex	Commonly discussed topics	Percentage of all postcards examined (%)
Other reports (employee trainings, business trips, military service etc.)	picture postcards	men and women	place descriptions, weather, roommates, free time, working conditions	2.6
Plans and intentions	picture postcards	men and women	vacation plans, willingness to visit the addressees, planned date of return home	14.3
Communication of interaction partners	picture postcards and greeting cards	mainly women	current address, letter and telephone contact, communication problems	13.9
Current events in senders' lives	greeting cards and letters	mainly women	health, death of loved ones, weddings, lack of changes, general comments on the current state of the senders	10.6
People not involved in the interaction	greeting cards and letters	mainly women	work, studies, going abroad, current situation of friends	2.9
Other	picture postcards and letters	men	purchases, prices, costs, hobbies, work	7

DISCUSSION AND CONCLUSIONS

The presented thematic categories vary depending on the purpose of sending a message. Therefore, the primary reason for discussing a specific topic in the considered utterances appears to be the genre and the text pattern of a particular postcard message, which are determined by its communicative aim (e.g., greetings, good wishes, descriptions of the senders' current situation). The genre conventions

of short epistolary texts have their source in cultural factors and constitute “concretizations of a rich set of various cultural conventions” (Wojtak 2015: 28), such as the custom of sending greetings and good wishes.

Furthermore, the reasons for the choice of a particular topic and form of utterance might be sought in a conglomerate of situational, psychological, social, and stylistic factors. On the basis of the present analysis, it can be concluded that a tendency to discuss specific topics depends, among others¹⁵, on the type of the relationship between the sender and the addressee. A close relationship of interaction partners results in references to day-to-day personal matters with the use of colloquial expressions. In this regard, it is worthwhile to recall Stefania Skwarczyńska’s classic analysis concerning the close connection of letters with issues of everyday life (Skwarczyńska 1937: 1).

Another factor which significantly impacts both the subject matter and the linguistic means used is the senders’ gender. The topics commonly discussed by women include other people, contact with the recipients, and information about the senders’ current situation. Women’s letters show concern for others and interest in their affairs. Presumably, this thematic preference results from women’s greater competence in communication and social behavior (Wojciszke 2012: 16) and the treatment of language mainly as a tool for establishing relationships¹⁶ (Tannen 1994; cf. Osior-Szot 2018: 174). Another feature of women’s messages is the verbalization of emotions. This phenomenon can be associated with the greater emotionality of women, which is manifested in the use of expressive adjectives and diminutives. In contrast, the utterances written by men rarely contain the above-mentioned linguistic devices and mainly express a desire to precisely convey information and interest in objects, as well as a wish to demonstrate their own competence. These features of men’s communication may reflect an intention to establish a hierarchy and present oneself as a leader and an expert in a particular area (on the importance of hierarchy in male environments cf. Kuźnicka 2008: 51; Osior-Szot 2018: 174).

The role that the analyzed utterances play in correspondence is also worth discussing. This study shows that IRUs primarily perform an informative function, but they may also serve to express the senders’ emotions (expressive function). Finally, it seems that IRUs can also be used to stimulate the addressees to describe their current situation, allowing further exchange of messages, thus maintaining contact between the partners (the phatic function)¹⁷. In the light of the above-mentioned functions performed by IRUs, it is also worthwhile to note that they serve as a testimony to the era in which the messages under study were written as they

¹⁵ As already mentioned, other factors contributing to the thematic content of the considered messages can also be influential, such as the age, education level, social background of the interaction partners, etc. The sole focus on the determinants discussed below stems from the fact that only these data can be obtained directly from the messages under study.

¹⁶ The reasons for this tendency should probably be sought in the fact that historically, women’s life role was limited to taking care of the home and children (Wilkoń 2000: 102).

¹⁷ On the classification of language functions referred to above, see: Jakobson (1960).

include numerous references to the concepts which were characteristic of the Polish People's Republic, such as: *Festiwal Piosenki Żołnierskiej; Huta im. Lenina; dostałam wczasy; zdała egzaminy, ale nie przyjęta z braku miejsc.*

In spite of the fact that the primary aim of this article is to discuss IRUs subject matter and functions, it is also necessary to outline the characteristic linguistic devices used in the examined utterances. Firstly, it needs to be stated that the vocabulary and the syntactic structures used by the senders in this type of correspondence greatly contribute to the semantics of utterances. The analysis of the lexis used in IRUs reveals numerous examples of colloquial units, e.g., (...) *chyba mamy „majstra”*; (...) *badanie tomograficzne w porządku; W Warszawie dwa ostatnie dni lało jak z cebra; Plaża załadowana (...); Radek fajne miasto ale mało panienek; Takiej pogody i możliwości jak na odwrocie w tej dziurze nie ma (...); Frajda była niezemska, a w ogóle jest bardzo fajnie; Stach robi przy łodzi; Szkołę Wiesiowi załatwiłem.* The use of informal vocabulary testifies to close contacts between the interaction partners and provides evidence to conclude that postcard messages bear resemblance to spoken language¹⁸. Another feature that makes IRUs similar to the spoken variety of Polish is the modifications of the word order which are typical of spoken contexts (e.g., (...) *zbieram widokówki tylko adresowane do mnie*). Other frequently used linguistic devices include the use of short sentences (e.g., *Na zimowisku jest fajnie. Są przyjemni wychowawcy. Posiłki smaczne. Lecz jednak jeszcze nie ma śniegu; Mam dwa zabiegi dziennie. Najlepszy masaż wodny*), omission of verbs (e.g., *We wtorek już zajęcia; (...) jestem już zmęczona, bo coraz więcej pracy i pogoda nie sprzyja myśleniu*) and attributive constructions (e.g., *Posiłki smaczne; Piękne otoczenie; Utrzymanie fantastyczne; Towarzystwo dobre; Kobiетки wspaniałe*). In addition, the analyzed messages mainly involve coordinate clauses, whereas subordinate clauses are rarely used, e.g., *Towarzyszy nam deszcz, słońce, nawet grad, ale w schronisku u Krzeptowskich smak szarlotki uwieńczył nasze zmagania z aurą; Kajak już oddaliśmy, wczoraj objeździliśmy połowę Gdańska, dziś smażymy się w słońcu na Helu. Jest pięknie, morze jest spokojne, tylko mewy krzyczą.* The above-mentioned syntactic structures, as well as the tendency to use abbreviations (cf., e.g., *My przyjeździemy 28 czerwca ok. południa expresem z W-wy*), give the impression of messages' compactness and senders' haste, which is in line with the form of correspondence under study, since postcards are typically sent in temporary situations (such as holidays, trips, stays in sanatoria) in which senders are usually busy and do not have time to formulate longer messages.

¹⁸ Aside from that, it is also noteworthy to discuss the features of IRUs which are typical of letters. These include references to previous correspondence (e.g., *6.VII wysłałam do Ciebie kartkę, a Twoją dostałam dzisiaj, więc wysyłam jeszcze drugą. Rysiek – na krótko napisałeś jakiś wyraz którego nie mogłam przeczytać.*), as well as the omission of the information which the sender assumes to be known by the addressee, e.g., *Zdałam i jestem przyjęta; Przyjechałam bez większych trudności.* In the former utterance, it is not specified what examinations the sender passed as well as where they were admitted, whereas in the latter there is no information about the destination at which the sender arrived.

Although the postcard is currently a rarely used medium, it seems that the presented analysis of the topics discussed in postcard messages as well as the other characteristics outlined above may prove useful in analogous research conducted on text genres sent by other media, including modern communication technologies.

BIBLIOGRAPHY

- AUSTIN J. L. (1993): *Mówienie i poznawanie. Rozprawy i wykłady filozoficzne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- DZIENISIEWICZ D. (2021): *Akty podziękowania w treści polsko- i rosyjskojęzycznych wiadomości przesyłanych na kartach pocztowych*, „Studia Rossica Gedanensia”, 8: 47–65.
- ID. (2022a): *Akty przeproszenia w polsko- i rosyjskojęzycznych wiadomościach przesyłanych na kartach pocztowych*, „Półrocznik Językoznawczy Tertium”, 7/1: 34–59.
- ID. (2022b): *Zwroty adresatywne w polsko- i rosyjskojęzycznej korespondencji pocztówkowej*, „Językoznawstwo”, 17/2: 57–80.
- GAJDA S. (1993): *Gatunkowe wzorce wypowiedzi*, w: BARTMIŃSKI G. (red.), *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku, t. 2: Współczesny język polski*, Wiedza o Kulturze, Wrocław: 245–258.
- GRODZIŃSKI E. (1980): *Wypowiedzi performatywne. Z aktualnych zagadnień filozofii języka*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- GRZEGORCZYKOWA R. (1990): *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- HANDKE K. (1990): *Styl kobiecy we współczesnej polszczyźnie kolokwialnej*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej”, 26: 5–24.
- ID. (1994): *Język a determinanty płci*, „Język a Kultura”, 9: 15–29.
- JAKOBSON R. (1960): *Poetyka w świetle językoznawstwa*, „Pamiętnik Literacki”, 51 (2): 431–473.
- KALKOWSKA A. (1982): *Struktura składniowa listu*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- KASPERCZAK M. (2004): *Język kobiet – język mężczyzn. Podobieństwa i różnice*, „Roczniki Humanistyczne”, 52/6: 39–75.
- KITA M. (2005): *Językowe rytuały grzecznościowe*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych, Katowice.
- KLOCH Z. (2000): *Język i pleć: różne podejścia badawcze*, „Pamiętnik Literacki”, 91/1: 141–160.
- KUEHNER C. (2003): *Gender differences in unipolar depression: an update of epidemiological findings and possible explanations*, „Acta Psychiatrica Scandinavica”, 108/3: 163–174.
- KULACKA A. (2011): *Wypowiedzenia performatywne i konstatywne. Teoria aktów mowy*, „Kształcenie językowe”, 9/19: 81–90.
- KUŹNICKA I. (2008): *Biologiczne, psychologiczne i społeczne uwarunkowania różnic językowych u kobiet i mężczyzn – wybrane aspekty*, „Nauczyciel i Szkoła”, 3–4/40–41: 47–52.
- MAIER W. ET AL. (1999): *Gender differences in the prevalence of depression: a survey in primary care*, „Journal of Affective Disorders”, 53/3: 241–252.
- MOIR A., JESSEL D. (1993): *Pleć mózgu: o prawdziwej różnicy między mężczyzną a kobietą*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA S. (2007): *Wzorce tekstów ustnych w perspektywie etnolingwistycznej*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- OPPERMANN K., WEBER E. (2000): *Język kobiet, język mężczyzn. Jak porozumieć się w miejscu pracy*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- OSIOR-SZOT K. (2018): *Różnice w stylach komunikacyjnych kobiet i mężczyzn*, „Media – Biznes – Kultura”, 2/5: 171–184.

- ROGUCKI K. (2010): *Wypowiedzi performatywne w filozofii języka Eugeniusza Grodzińskiego*, „Filo-Sofija”, 10/1: 123–137.
- SEARLE J. R. (1975): *A Taxonomy of Illocutionary Acts*, w: GUNDERSON K. (red.), *Language, Mind, and Knowledge. Minnesota Studies in the Philosophy of Science*, University of Minnesota Press, Minneapolis: 344–369.
- SKWARCZYŃSKA S. (1937): *Teoria listu*, Towarzystwo Naukowe, Lwów.
- SZYMURA J. (1982): *Język, mowa i prawda w perspektywie fenomenologii lingwistycznej J. L. Austina*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- TABAKOWSKA E. (2001): *Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa*, Universitas, Kraków.
- TANNEN D. (1994): *Ty nic nie rozumiesz! Kobieta i mężczyzna w rozmowie*, Wydawnictwo W.A.B., Warszawa.
- WALESA C. (2014): *Różnice w religijności kobiet i mężczyzn*, „Horyzonty psychologii”, 4: 45–66.
- WILKOŃ A. (2000): *Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- WOJCISZKE M. (2012): *Psychologiczne różnice płci*, „Wszechświat”, 113/1–3: 13–18.
- WOJTAK M. (2015): *Konwencje (komunikacyjne): niewola czy źródło inspiracji*, „Acta Humana”, 6: 19–36.
- ZADYKOWICZ A. (2012): *Zróżnicowanie genderowe języka w środowisku akademickim a strategia „gender mainstreaming” w świetle najnowszych badań*, „Prace Językoznawcze”, 14: 273–285.